

ORTADOĞU'NUN SONU NE OLACAK?

Dr. Nejat Tarakçı, Jeopolitikçi ve Stratejist
ntarakci@gmail.com

GİRİŞ

Yazılı dünya tarihinin başladığı, ilk tarımın yapıldığı ve ilk kalıcı yerleşim yerinin başladığı Ortadoğu 20. yüzyılın başından beri istikrarsızlığın merkezi haline geldi. Batı, Ortadoğu'daki toplumsal, kültürel ve dini yapıyı anlayamamış, anlamaya da çalışmamış ve Ortadoğu'ya daima sömürge çıkarları açısından yaklaşmıştır. Oysa Roma, ancak doğuyu fethettikten sonra tam bir imparatorluk haline gelebilmiştir. Batı Roma medeniyetinin Anadolu ve Ortadoğu'daki eserlerinin sayısı Avrupa'dakilerden daha fazladır. Son örnek, onlarca değerli arkeolojik eserin bulunduğu Zeugma, Roma İmparatorluğunun bir lejyon üssüdür. Onun mirası üzerinde devam eden Doğu Roma (Bizans) ise yaklaşık bin yıl daha bölgedeki varlığını ve kısmi hükümlerini devam ettirmiştir. Bu bağlamda Bizans'ın Sasaniler (İran) ve 6. Asırdan sonra da İslam dünyası ile teması ona farklı bir karakter kazandırmıştır. Foça'dan Şam'a, Kıbrıs'tan Rodos'a Girit'e, Lübnan'dan Filistin'e, Denizli'den Antalya'ya, Kapadokya'dan Giresun'a bütün Anadolu'da ve Ortadoğu'da Bizans'ın izlerini bulmak mümkündür. Anadolu'nun her yeri Hristiyan köklerini arayanlar için haç yeri kabul edilmektedir.

Türklerin doğu dünyasına girişleri hakkında ise İlber Ortaylı'ya kulak verelim: **Biz Türkler, daha önceden temasımız olmakla beraber, doğu dünyasına 11. asırda girmişiz. Ve böyle bir yapının içinde neşv-ü nema bulmuşuz. Kültürel kimliğimiz bunun içinde yetişmiştir. Biz Türkler, her şeyi taklit ederiz fakat kaybolmayız. Çünkü dilimiz çok özgündür. Türk dili, Türk kavmini devam ettirir. Bilhassa bu dile çok sahip çıkan kurumlara dünya vız gelir. Ki, Türk tarihinde bu kurumların başında ordu bulunuyor.**¹ Osmanlının temas ettiği ilk büyük güç ve rakip konumundaki Bizans'tan etkilenmemesi mümkün değildi ve de öyle oldu. Özellikle Osmanlının devlet idaresinin askeri bir hiyerarşik düzen içinde yapılanması 1299'dan 1453'e kadar 154 yıl devam eden Osmanlı - Bizans ilişkisinin bir sonucudur. Ortadoğu'yu değerlendirirken doğu Akdeniz çanağı ile diğer bölgelerin çok farklı kültür, toplumsal yapı ve dini uygulamalara sahne olduğu görülebilir. Bunun nedeni basitçe deniz ticareti ile iklimin bu bölgeye sağladığı nimetlerdir. Batı dünyasının Haçlı Seferleri sonrası Ortadoğu ile ilk teması 1501 yılında Portekizliler kanalıyla olmuştur. Portekiz'in Basra, Mısır ve Osmanlı üzerinden Avrupa'ya ulaşan klasik Baharat Yolunu engellemek ve Hristiyanlığı yayma amacıyla başlattığı sömürge zihniyeti 500 senedir değişmemiştir ve hala devam etmektedir. Ortadoğu'nun kötü ve meşum kaderini bölgede çıkan petrol belirlemiştir. Bunun temel nedeni deniz aşırı sömürgeciliğin esas gücü olan İngiltere donanmasının 1911'de kömürden petrole geçmesidir. Ayrıca ABD'de başlayan otomotiv ve silah endüstrisinin hızlı gelişmesi de Ortadoğu'yu İngiltere, Fransa ve Almanya için bir numaralı çekim merkezi haline getirmiştir.

¹ İlber Ortaylı, Zaman Kaybolmaz İş Bankası Yayınları s. 480

Ortadoğu Nasıl Tasarlandı

Bu nedenle dönemin en güçlü devleti İngiltere, Fransa'yı da yanına alarak bütün plan ve stratejisini Ortadoğu'yu kontrol altına alma hedefine yöneltmiştir. 20. yüzyılın başlarında Ortadoğu'nun politik taksimi, etnik yapı ve mezhep üzerinden değil, sömürgecilere koşulsuz destek veren kabileler üzerinden yapıldı. 1914'de Irak'ı işgal eden Britanya ordusunun % 90'ı Hintlilerden oluşuyordu.²

Petrol ve Klasik Sömürgecilik İlişkisi

Devletlerin isimlerini sömürgeci emperyalistler belirledi. Petrol, sömürgeciliğin vazgeçilmez enerji kaynağı olunca, petrol zengini ülkeler de emperyalistlerin pazarı haline geldi. Böylece Emperyalizmin kontrol ettiği monarşiler de dolaylı olarak kendi vatandaşlarını sömürmeye başladı. Gelir dağılımı adaletsizliği nedeniyle toplumsal huzursuzluk arttı. Burjuvazi ve sermayenin olmadığı bu geri kalmış toplumlarda kendine özgün ideolojiler gelişemedi. Ekonomik çıkarlar için mücadele verecek sınıfsal bir yapılanma oluşamadı. Bu nedenle ekonomik yönden aşağı tabakada kalanlar ve yönetimlerde yeterince söz sahibi olamayanlar kendilerini karşıt mezhepler üzerinden ifade etmeye başladılar. Bu bağlamda sömürgeci monarşileri Şiiler yönetiyorsa, karşıtlar Sünniler, Sünniler yönetiyorsa, Şiiler karşıt grupları oluşturdu. Azınlık mezheplerin yönetimindeki monarşiler ise giderek daha otoriter hale geldiler. Bu durum İkinci Dünya Savaşı sonuna kadar devam etti. Savaş sonrası en stratejik gelişme 1948 yılında İsrail Devletinin kurulması oldu. İslam dünyasının kalbinde Yahudi bir devlet! Siyonizm'in fikir babası Theodor Herzl Yahudi devletinin Filistin veya Arjantin'de kurulmasını sorgulamıştı. Hatta 1903'te İngilizler Herzl'e Uganda'da toprak vermeyi teklif etmişti. Ancak Filistin, Yahudilerin tarihi evi konumundaydı. Herzl, **Eğer Sultan Hazretleri (Osmanlı) bize Filistin'i verseydi, biz Türkiye'nin bütün maliyesini yeni baştan düzenleme görevini üstlenebilirdik;**³ demiştir. Özetle İsrail Devletinin kurulması Araplarca Ortadoğu'da bir tehdit olarak algılandı. Bu yaklaşım Arap Milliyetçiliğinin yükselmesine yol açtı. İsrail'in kurulduğu 1948 yılı, II. Dünya Savaşı'nın yaralarının sarılmaya başlandığı ve bölgede savaş yorgunluğunun yarattığı bir güç boşluğunun olduğu bir dönemdi. İsrail'in komşusu Mısır'ın başını çektiği, Arap milliyetçiliği, Cezayir, Suriye, Irak ve Libya'da yankı buldu ve rejimleri değiştirdi. Soğuk Savaşın en şiddetli dönemindeki bu gelişmelere Sovyetler Birliği de yakın destek verdi. Böylece Akdeniz'de tutunma noktaları elde etti. Mısır'ın 1967'de Suriye ve Ürdün ile birlikte İsrail'e feci bir şekilde yenilmesi ile Arap milliyetçiliği de cazibesini kaybederek yerini İslamcılığa bırakmaya başladı. Arap Milliyetçiliğinin son iki kalesinden Irak 2003'de ABD tarafından yıkılırken, Suriye hala direnmeye devam ediyor. Irak Savaşı sonrası bölgede Kürt milliyetçiliği, kendine özgü bir yaşam alanına kavuşurken, Arap dünyasındaki insanlar, mezhep temelli dar bir çerçeve içine hapsolmek zorunda bırakıldılar.

Yeni Dünya Düzeni ve Ortadoğu

Dünyamız 1990'da çok büyük bir kırılma yaşadı. Sovyetler Birliği çöktü. Avrupa'nın 60 yıllık siyasi coğrafyası tamamen değişti. Ama en büyük değişim, dünyaya hâkim olan tek ekonomik sistem içinde tüm ülkelerin birleştirilme projesi oldu. 17 yıl sonra, yani 2007'ye gelindiğinde demokrasilerin sayısı 76'dan 123'e, liberal demokrasilerin sayısı 53'den 90'a yükseldi.⁴ Rusya da dâhil, hiçbir ülkenin bundan kaçışı mümkün olamadı. Demokrasi söylemi altında ülke ekonomileri teslim alındı. Modern bir sömürü düzeni kuruldu. **Kısaca**

² Pierre – Jean Luizard İŞİD Tuzağı İletişim Yayınları s. 36

³ Theodor Herzl, Yahudi Devleti, Ataç Yayınları 2007 s. 41-42

⁴ Joseph S. Nye, Jr & David A. Welch, Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak, İş Bankası Kültür Yayınları 2013 s. 91

Finans – Kapital Sistem olarak adlandırılan New York ve Londra merkezli bu güç, hem dünya ekonomisini hem de ABD dâhil Batı ülke yönetimlerini ele geçirdi. Çok uluslu şirketlerin yönetimindeki Petrol Endüstrisi, Askeri Endüstri gibi başta gelen temel alanlardan sisteme akan paralar, bankalar ve sigorta şirketleri tarafından yönetilmekte ve kontrol edilmektedir. Sistem, son 25 yılda internet ve dijital teknolojinin yardımı ile dünya nakit akışını da kontrol eder hale geldi

Büyük Ortadoğu Projesinin Arka Planı

ABD'nin Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) boşuna ortaya çıkmadı. Bu projenin ve büyük ölçüde enerji güvenliği ile ilgili olduğu anlaşıldı.⁵ BOP projesi, 21. Yüzyılda Ortadoğu'da, durdurulamayan ve önlenemeyen sosyal-kültürel gelişmeler ve uluslararası terörizm bağlamında, dinsel ve monarşi tabanlı siyasi yapıların, daha fazla sürdürülemeyeceği gerçeği üzerine oturtulmuştu. Çünkü ABD, devam eden süreçte bu ülkelerin, Latin Amerika ülkelerinde olduğu gibi milliyetçi, antiemperyalist ve ABD karşıtı bir yapıya evrileceklerinden endişe ediyordu. Irak'tan çıkışı müteakip, ABD ve müttefiklerini zorlayan en önemli siyasi gelişme, mevcut Irak hükümetinin İran yanlısı tutumunu sürdürmesi oldu. Büyük Ortadoğu Projesi, bölgede kontrol edilebilecek yeni güç dengeleri oluşturmak amacıyla, mezhep temelli yeni bir çatışma projesine dönüştürüldü. Bu stratejinin, genel anlamda Ortadoğu'da mezhebe dayalı bir siyasi bölünmeyi ve 10 yıl (1979-1989) süren Irak-İran savaşında olduğu gibi Müslümanları birbirlerine kırdırmayı hedeflediği söylenebilir. Ortadoğu coğrafyasında farklı sosyal - kültürel, siyasi ve dini yapıların olduğu birçok ülke ile karşı karşıyayız. Ayrıca bu ülkelerin birçoğunda devam eden monarşi tabanlı siyasi yapılar da enerji projelerini olumsuz yönde etkilemektedir. 2003'teki Irak'a Amerikan müdahalesi, İngiltere'nin 1920'lerde planladığı siyasi coğrafya ile kurulan askeri ve mezhepsel dengeleri tamamen bozmuştur. Ortadoğu'nun kalbi Arap Yarımadasıdır. Bu coğrafyadaki siyasi yapı, kabile kültürü ve İslam'ın mezhepsel ve mezheplerin de farklı bölüntülerine dayanan çok hassas ve riskli bir yapıdır. Osmanlı döneminden beri devam eden aşiret ve mezhebe dayalı bu yapı, Birinci Dünya Savaşı'na kadar devam etmiştir. Şimdi bu yapıların yerine kısa ve orta vadede istenilen bir rejimi oturtmak da hemen hemen imkânsız görünmektedir. Asla unutulmamalıdır ki, enerji kaynaklarına sahip olmak, refahı, sosyal barışı ve demokrasiyi garanti etmemektedir. Rusya dâhil, kaynaklar sadece Batı teknolojisi ile işletilebiliyor. Üretim sonrası depolama, ulaştırma, pazarlama da çoğunlukla kaynaklara sahip ülkelerin olanakları dışındadır. Buradan çıkarılacak sonuç, **enerji güvenliği ve siyasi istikrar için tüm bu ülkelerin 1920'lerden beri olduğu gibi hegemonyan ülkelerle tek taraflı klasik bir sömürgecilik ilişkisi yerine, küresel ekonomik sistemin dikte ettiği kurallara uygun karşılıklı modern bir ticari ilişki içine girilmesinin gerekli olduğudur.** Arap Yarımadası'nın, yaklaşık 400 yıllık Batı tesirinden uzak ve izole olarak nitelendirilebilecek bu eksikliği, mevcut dini ve mezhepsel bir siyasi yapı içinde nasıl giderilebilir? Yanıtlamamız ve cevabını bulduğumuz takdirde petrol coğrafyasını istikrara götürecektir soru budur. BOP' un işe yaramayacağı şimdiden bellidir. Çünkü BOP, 1920'lerde cetvelle çizilen 100 yıllık siyasi coğrafyaya, yeni bir bölünmeden başka bir şey vaat etmemektedir. Ayrıca terör tehlikesine de kalıcı bir çözüm getirmemektedir.

Ortadoğu'da Demokrasi

Olaylara ve gelişmelere dünyaya hâkim olan Finans - Kapital Sistemin gözüyle bakmadıkça ve değerlendirmedikçe Ortadoğu'yu anlamak mümkün olamayacaktır. Ortadoğu ülkelerinin birçoğu politik alt

⁵ Mehmet Koyuncu, BOP, petrol ve PKK ilişkisi, 23 Nisan 2013

<http://www.sokeekspres.com/Reklam.aspx/Makale/3624-mehmet-koyuncu--bop-petrol-ve-pkk-iliskisi.aspx>

yapı açısından Afrika ülkelerine benzemektedir. Bu bölgede de, politik yapı İngiliz ve Fransız sömürgeciliğinin tasarımıdır. Öylesine bir tasarım ki, mezhep temelinde azınlık durumundaki halklar yönetime getirilmişler, bir anlamda farklı bir sömürü düzeni kurmuşlardır. Suriye’de azınlıktaki Şiiler, Irak’ta azınlıktaki Sünniler yönetime getirilmişlerdir. Yani o dönemde sömürgeci devletle işbirliği içinde olanlar iktidarı ele geçirmişlerdir. Ortadoğu’daki Monarşik yapı artık çatırdamaya başlamıştır. Çünkü küreselleşen dünya ekonomisine paralel olarak internet, uydu yayınlar, cep telefonu gibi iletişim imkânları, artık dünyayı gözlerden saklamaya yetmemektedir. İnsanlar daha iyiyi, güzeli talep etmeye başlamışlardır. Ortadoğu’daki Arap nüfusunun % 60’ı 30 yaşın altındadır. Gençlerin talepleri karşısında direnmek giderek zorlaşmaktadır. Güç kullanarak çok az zaman kazanılabilir. Batı’nın sorunsuz ve en uzun sömürdüğü bölge Ortadoğu’dur. S. Arabistan, Kuveyt, Katar, Bahreyn gibi ABD’nin stratejik müttefiki olan ülkelerin demokratik dönüşümünün nasıl olacağına yine ABD karar verecektir. Çünkü bu ülkelerde ne milliyetçi bir ideoloji, ne kendine has bir model ve kültür yoktur. Bu bölgede tek birleştirici unsur İslam dinidir. O da ABD ve İngiltere tarafından mezhep temelinde çatışma noktasına getirilmiştir. Bölgedeki tek demokratik yapı Lübnan’dadır ancak din, mezhep ve ırk ayrımı hastalığı bu ülkede de kriz faktörü haline gelmiştir. Bahreyn’deki ayaklanmalara S. Arabistan askeri güçle müdahale etmiştir. Böylece Suriye’nin stratejik ortağı İran’ın da gerektiğinde Suriye’ye askeri yardım yapma yolu açılmıştır. Bölgedeki Amerikan üs ve tesisleri, demokratik yapı için ayrı bir olumsuz politik faktördür. Özetle ilk yanıtlamamız gereken soru, Ortadoğu’nun liberalleşen ekonomik sistemine, demokratik bir boyut eklemek gerekli midir? ABD ve İngiltere ile bölgedeki monarşik politik yapı arasındaki uyum bozulmadıkça tabii ki gereksizdir. Ancak, bu ülkelerin ekonomik sisteminde, Irak örneğinde olduğu gibi, Dolardan Avroya geçme, ABD’den silah alımlarını kesme, eldeki Amerikan tahvillerini satma, Çin veya Rusya ile stratejik ortaklığa gitme gibi Batı aleyhine radikal bir değişiklik olursa monarşik yapılar yıkılabilir. Ve yerlerine seçimle desteklenmiş, parlamentosu olan, ancak yine Batı ile işbirliği içindeki sanal politik yapılar kurulacaktır. Gerçek anlamda bir demokratik yapı iki şeyi gerektirir; politik açıdan bağımsız ve bağlantısızlık, ekonomik açıdan kendi kendine yeterlilik. Emperyalizme karşı askeri ve ekonomik zafer kazanmış tek dünya lideri olan Mustafa Kemal Atatürk toplumsal mücadeleyi şöyle değerlendiriyor: **Hiç bir zafer gaye değildir. Zafer ancak kendisinden daha büyük olan bir gayeyi elde etmek için belli başlı bir vasıttır. Gaye fikirdir. Zafer, bu fikrin gerçekleştirilmesine hizmet ettiği oranda kıymet ifade eder. Bir fikrin gerçekleştirilmesine dayanmayan zafer kalıcı olamaz. O boş bir gayettir. Her büyük zaferin kazanılmasından sonra yeni bir dünya doğmalıdır.**

Ortadoğu’da sömürge artığı ve kültürel soykırıma uğramış toplumlar oldukça fazladır. Bu nedenle yeni bir dünya kurabilmek için, sadece öngörü sahibi güçlü liderler yeterli değildir. Bilinçli ve cesur bir halkın desteği olmadıkça hiç bir ülkede bağımsız ve bağlantısız yeni bir siyasi yapı kurmak mümkün değildir. Bu nedenle her ülkenin siyasi ve toplumsal sorunlarının en uygun çözüm yollarını, yine o ülkenin insanları bulabilir. Bu noktada, yönetimde bulunanların sorumlulukları çok büyüktür. Bunu yaparken, ulusal çıkarların, uluslararası hukuk, barış, insan hakları, özgürlük gibi insanı yücelten değerler ile dengelenmesi şarttır.

Ortadoğu’daki Yeni İttifaklar ve Bloklaşma

2003’deki ABD’nin Irak müdahalesi sonrası güç dengelerinde o kadar büyük kırılma yaşandı ki, sadece Arap Yarımadası’nı değil, kuzey Afrika, Somali, Türkiye, İrani Mısır, Lübnan, Ürdün, İsrail, Filistin, Kıbrıs ve hatta Gazze’yi bile etkiledi. Ortadoğu’da İngiltere ve Fransa tarafından 1920’de tesis edilen güç dengesi ilk defa yeniden kurgulanmak ve kalıcı bir şekilde tesisi edilmek zorundadır. Bu defa büyük güçlerin ellerini taşın altına sokmak için aceleleri yok. Çünkü çoğu büyük oranda Ortadoğu enerji kaynaklarına olan

bağımlılıklarına alternatif yaratmış durumdadır. Bu bağlamda onları ilgilendiren iki temel sorun var. Birincisi Avrupa sosyal dokusunu bozma korkusu içeren göçmen sorunu, ikincisi Ortadoğu'nun kargaşa ortamının Avrupa başkentlerine ithal ettiği terör sorunudur. Terör kaynaklarının yerinde etkisizleştirilmesi için yine yerel güçler, Kürtler, terör üretmeyen ancak radikal dinci güçler, kiralık askerler kullanılıyor. Hiç şüphesiz bu stratejinin başarılı olma şansı yok. Ortadoğu'daki dengelerde İsrail, İran ve Suudi Arabistan'ın kabul etmediği yeni bir siyasal düzen kalıcı olmayacaktır. Aksi takdirde dışarıdan kuvvet zoruyla yeni bir siyasal düzen dikte edilemedikçe Ortadoğu'daki karmaşa devam edecektir. Mevcut karmaşa bölgedeki siyasi aktörleri o kadar şaşırtmış olacak ki, kadim düşmanlıkların yerini kısa vadeli çıkarlar almış durumda. İsrail-Suudi Arabistan yakınlaşması, Suudi Arabistan'ın uzun zaman desteklediği Müslüman Kardeşleri ve Hamas'ı terk etmesi ilginç gelişmeler olarak tarihe geçecektir. Bu konudaki en son gelişme 13 Nisan 2016'da yaşandı. Ürdün'deki Müslüman Kardeşler Örgütü'nün (MKÖ) karargâhı polis ve jandarma tarafından kapatıldı. MKÖ Ürdün'de oldukça etkin. Filistin'deki Hamas ile de kuvvetli bağları var. Ayrıca Mısır'daki Müslüman Kardeşler Örgütü ile ideolojik olarak çok yakın. MKÖ Ürdün'de yasal olarak uzun yıllardır faaliyet gösteriyordu. ABD Temsilciler Meclisinin MKÖ'nün terör örgütü olarak kabul etmesi, S. Arabistan ve İsrail'in yakınlaşmasının bu girişimde önemli rol oynadığı söylenebilir. Son dört senedir bölgede adım adım genişleyen IŞİD'in, Müslüman Kardeşler ideolojisine yakın ve Amerikan karşıtı politikaları nedeniyle Suudi Arabistan'ın MKÖ'den vazgeçtiği değerlendirilebilir. Diğer önemli bir gelişme Akabe Körfezi girişindeki iki adanın Mısır tarafından Suudi Arabistan'a devredilmesidir. 1967 Anlaşmasına göre İsrail bu devre karşı çıkabilir kabul etmeyebilirdi. Ancak sessiz kaldı. Bu rıza yeni ittifakın önemli bir işareti sayılabilir. ⁶

Suudi - ABD Ortaklığının Temel Şifresi

Bin yıldır Arapların başında hep yerel liderler vardı. Şeyhler, generaller, krallar İngiltere ve ABD gibi emperyal güçler tarafından atanıyordu. Irak işgalinin paramparça ettiği siyasi, etnik ve mezhepsel dengeler şimdi bölgede en büyük çatışma riskini oluşturuyor. Bahreyn'de El Halife devrilirse, S. Arabistan tehlikeye girecek. Bu nedenle 1000 kişilik Suudi askeri birliği Bahreyn'e girdi. % 70'i Şii olan Bahreynliler, yönetim ile anlaşırca S. Arabistan için tehlike büyür. Bu nedenle Bahreyn'de Sünni yönetimin devamı ABD ve S. Arabistan çıkarlarına uygundur. Çünkü Bahreyn'de 60 yıldan beri Amerikan üssü vardır. ABD'nin 5. Filosu burada konuşlanmaktadır ve 4 binden fazla askeri vardır. İran'ın desteklediği ve kontrol ettiği Şii çemberi, S. Arabistan ve bölgedeki diğer Sünni yönetimleri ciddi şekilde tehdit etmektedir. ABD açısından en kötü senaryo, bu ülkelerin siyasi ve ekonomik alanda gerçek bir bağımsızlığa kavuşmalarıdır. En büyük tehdit her zaman bağımsızlık olmuştur. ABD ve müttefikleri düzenli şekilde radikal İslamcılara desteklemiştir. Bazen, ulusalcılık tehdidini ve bazen de Laik milliyetçiliği engellemek için. Bilindik bir örnek S. Arabistan'dır. Radikal İslam'ın ideolojik merkezidir. Uzun liste içerisinde diğer bir isim, Pakistan diktatörlerinden en zalimi ve Başkan Reagan'ın gözdesi, radikal İslamlaştırma programı yürüten (Suudi fonlarıyla/desteği ile) Ziya ül-Hak'tır.⁷

Ortadoğu'yu anlamak için İngiltere'nin bölgeden çekildiği 1970'den bu yana devam eden ABD-Suudi ilişkilerini bilmek gerekir. ABD - Suudi Arabistan Ortaklığı, ABD'nin liderliğini yaptığını ve koruduğunu iddia ettiği uluslararası değerler üzerine değil, her iki ülkenin ulusal çıkarları üzerine kurulmuştur. Suudi Arabistan, 1975'de Amerikan Dolarının, petrol fiyatına çıpa olmasını kabul ederek ABD'nin küresel

⁶ Ben Caspit Al Monitor Israel Puls 13 April 2016

⁷ Noam Chomsky, ABD'yi korkutan Radikal İslam değil, 8 Şubat 2011 Dünya Gündemi 13-20 Şubat 2011 s. 3

hâkimiyetinin yolunu açmıştır. Buna karşılık, ABD de bir yandan Suudi Arabistan'ın toprak bütünlüğünü korumayı garanti ederken bir yandan da Suudi Rejiminin şimşek çeken uygulamalarına karşı uluslararası toplumun tepkilerine kalkan olmaktadır. ABD'nin Suudi Arabistan üzerinden sağladığı avantajlar sadece petrol fiyatlarının dolara endekslenmesi değildir. Suudilerin petrol gelirlerinin tamamı Amerikan finans – kapital sistemine aktarılmaktadır. Bu paraların çoğu, ABD'den sağlanan silah alımları ile diğer mal ve hizmetlerin ithaline harcanmaktadır. Böylece ABD bir taşla üç kuş vurmaktadır. ABD'nin bölgedeki en büyük üsleri Bahreyn ve Suudi Arabistan'dadır. Bu üsler sayesinde Akdeniz, Basra Körfezi ve Hint Okyanusu deniz yollarını kontrol etmektedir. En son Babülmendep Boğazı'nın çıkışındaki stratejik önemi çok fazla olan Sokotra Adası'nın işgal ederek askeri üs tesis etmiştir. Obama döneminde ABD Suudi Arabistan'a 95 milyar dolarlık silah satmıştır. ABD, El-Kaide ve Yemen'deki ayrılıkçılara karşı mücadelede Suudilere destek vermektedir. Bu bağlamda S. Arabistan ABD için önemini korumaktadır.⁸

Ortadoğu'nun Kilit Ülkeleri: S.Arabistan ve İran

Ortadoğu'daki iç mücadele Şah döneminden bu yana fiili eylemlerle İran ve S. Arabistan arasında yaşanmaktadır. Bu mücadelenin temel nedeni Ortadoğu'da mezhebe dayalı grupların liderleri olarak nüfuz alanlarını genişletmektir. Her iki taraf aynı şekilde birbirinden korkmamaktadır. Suudi Arabistan kendi ülkesindeki ve ittifak içindeki Arap ülkelerindeki Şii azınlığın bir güvenlik tehdidi olduğunu değerlendirmektedir. Sünnileri destekleyen S. Arabistan aynı zamanda onları Selefi mezhebine geçiş için de cesaretlendirmiş ve teşvik etmiştir. El Kaide, IŞİD ve diğer terörist grupları yaratan büyük ölçüde bu politikadır. Obama, son 8 yıldan bu yana İsrail'in bölgedeki politikalarına her zaman şüpheyle yaklaşmış, özellikle askeri güç kullanarak fiili olarak desteklemekten kaçınmış ve genelde tarafsız mesajlar vermiştir. İsrail'in kesin karşı çıkmasına rağmen İran ile nükleer barış anlaşması yapmayı başarmıştır. Şimdi giderayak, Amerika tabiri ile total ördek durumundaki Başkan Obama Suudi Arabistan ile İran'ı barıştırmaya çalışmaktadır. Obama Doktrini Suudi Arabistan ve İran'ın Ortadoğu'yu paylaşma ihtiyacı içinde olduklarını vurgulamaktadır.⁹ ABD'nin bu yaklaşımı, jeopolitik gerçeklere uygun bir adım olacaktır. Bu iki anahtar ülke anlaşılırsa, bölgedeki radikal terör örgütlerine karşı ortak bir mücadele ile başarı sağlanabilir. Böylece hem istikrar ve barış geri gelir, hem de Rusya'nın bölgeye daha fazla müdahale fırsatları azaltılmış olur.

Sünni Askeri Güçler Nasıl Doğdu

1920'de ilan edilen Irak Devleti bir yandan Britanya'nın askeri gücüne dayanan, diğer yandan da Iraklı Sünni Arap azınlıklardan gelen seçkinlere ait iki farklı projenin kesişmesinin ürünüdür. Böylece Irak devleti azınlıktaki Sünni Arap cemaatin hâkimiyetinde kurulmuştur. Dolayısıyla çoğunluğu Şii olan kendi toplumuyla sürekli bir çatışma ortamına gebedir. Ve izleyen rejimlerde kendini göstermiştir ve göstermektedir.¹⁰ Ortadoğu'da ABD'nin Irak'a müdahalesi ile bozulan siyasi ve ekonomik denge, tüm Arap Yarımadası'na yayıldı. İran'ın, Sünni Saddam diktatörlüğü ile kısıtlanan Şii nüfuz alanı tamamen serbest kaldı. 2009'da ABD,

⁸ Bruce Riedel, Mr. Obama goes to Riyadh: Why the United States and Saudi Arabia still need each other

⁹ Danielle Pletka, Frederick W. Kagan, Michael Rubin, J. Matthew McInnis, Katherine Zimmerman Symposium: A preview of Obama's trip to Saudi Arabia April 18, 2016 http://www.aei.org/publication/symposium-a-preview-of-obamas-trip-to-saudi-arabia/?utm_source=paramount&utm_medium=email&utm_content=AEITHISWEEK&utm_campaign=Week1y042316

¹⁰ Pierre-Jean Luizard, IŞİD Tuzağı İletişim Yayınları 2015 s. 38

askeri gücünü Irak'tan çekti. Irak'ın yeni siyasi yapılanması, Musul da dâhil olmak üzere Kürt bölgesine özerklik verilmesi, petrol gelirlerinin % 17'sinin Kürtlere tahsisi, Cumhurbaşkanı'nın Kürt asıllı, Başbakanın Şii olması şeklinde gerçekleşti. Bu defa çoğunluğu ele geçiren Şiiler, 90 yıllık ezilmişliğin, ötekileştirilmenin, toplumsal kararlarda dışlanmışlığın aynısını Sünnilere yapmaya çalıştılar. Nuri El Maliki farklı mezheplerden gelen liderlerin ve yerel ileri gelenlerin sadakatini doğrudan satın lamayı tercih ederek, Sünni milisleri yumuşatmak ve kendine bağlamak amacıyla onları maaşa bağlayan Amerikan politikası ile yollarını ayırdı. Sünni milisler işsiz kaldı. Marjinalleşti. Sünniler, Maliki'nin politikasının Irak ordusundaki Sünni milislerin % 20'yi geçmemesini istediğini anladılar. Musul ve Bağdat'ın büyük Sünni ailelerinden gelen iyi eğitilmiş ve donanımlı askeri seçkinlerden oluşan Sünni Araplar dışlandı. Seksen yıldan uzun süre Sünnilerin kontrol ettiği Irak ordusundaki memnuniyetsizlik ise daha fazla idi. ¹¹ ABD 2015'te Irak hükümetini Şii gruplara ayrıcalık tanımanın ve Sünni grupları dışlamanın onları IŞİD'e yönlendirdiği konusunda ikaz etti. ¹² Ama bir işe yaramadı.

Siyasal İslam ve Küresel Ekonomik Sistem

Dünyanın Müslümanların yaşadığı en homojen nüfusa sahip bölgesi Ortadoğu'dur. Bu bölge aynı zamanda dünya petrolünün % 60'ını üretmektedir. Ve bu üretim tamamen Müslüman ülkelerde gerçekleşmektedir. Sovyetler dağılıp dünya güç dengeleri değişince bu bölgede siyasetene ve askeri bakımdan önemli bir güç boşluğu oluştu. Aynı zamanda Batı dünyası için yeni bir rakip veya düşman gerekiyordu. ABD tarafından tasarlanan Siyasal İslam projesi bu amaçla oluşturuldu. Projenin fikir babası 1996'da yayınlanan Medeniyetler Çatışması kitabının yazarı Samuel Huntington'dur. **Medeniyetler Çatışması**, 1990'lı yıllardan itibaren uluslararası ittifak ya da ihtilaflarda belirleyici olan unsurun politik ya da ekonomik ideolojiler değil, medeniyetler olmaya başladığını ve 21. yüzyılda da bu trendin devam edeceğini ifade eden bir tezdur. Huntington bu tezi ilk olarak 1993 yılında Foreign Affairs adlı akademik dergide yayınlanan bir makalesinde ele almış, ardından da 1996 yılında çalışmasını genişleterek kitaplaştırmıştır. Aslında bu tezin gizli amacı, Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrası kurulması planlanan Neo-Liberalizm veya Küresel Ekonomik Sistem adlı yenedünya düzeni için gerektiğinde güç kullanımını meşrulaştırmaktı. İki kutuplu dünyada Batı ve Sovyet sistemi dışında kalan çok farklı ekonomik sisteme (sosyalist, komünist, karma ekonomi vb.) sahip birçok ülke vardı. Ancak yeni sistem de buna izin verilemezdi. Tüm dünya tek bir ekonomik sistem içine alınacak ve Batı merkezli Finans-Kapital Sistem dünya ekonomisini kontrol altında tutacaktı. Sisteme girmeye direnen veya sisteme aykırı politikalar (Amerikan dolarından çıkma, takas usulü ticaret, stratejik kuruluşların muhafaza ve korunması, banka ve sigorta şirketlerinin milli konumda kalması, milli savunma sanayisi kurma vb. gibi) izleyen ülkeler önce ekonomik, ticari ambargo ve kısıtlamalarla, bu mümkün olmadığı takdirde askeri güç kullanılarak sisteme sokulacaktı.

Küresel Ekonomik Sistemin tasarımcıları açısından Avrupa'daki Sovyet eskisi ülkelerin sistemle bütünleşmesinde bir sorun yaşanmadı. Çünkü bu ülkeler uzun süreden beri içinde buldukları kapalı ekonomik sistemden çıkışlarından o kadar mutlu idiler ki, nasıl bir sömürü düzeni ile karşı karşıya kaldıklarını çok geç anlayacaklardı. Ayrıca bu ülkelerin hiç birinin sisteme direnecek jeopolitik ağırlıkları yoktu. Asıl

¹¹ Luizard s. 16

¹² Julian Pecquet, US threatens to bypass Baghdad and arm Sunnis against IS 1 December 2015

sorun İslam coğrafyasında ve Ortadoğu'daydı. Bunun iki temel nedeni vardı; Birincisi bu ülkelerin çoğu petrol zengini ülkelerdi, ikincisi yönetimlerin çoğunluğunu Batı ve Amerikan karşıtı milliyetçi idareler oluşturuyordu. Sisteme sorun yaratan veya yaratacak potansiyel İslam ülkeleri şunlardı; Türkiye, İran, Irak, Suriye, Libya. Tunus dışındaki diktatörlükler, siyasi görüşü kısıtlı muhafazakâr İslamcılığı özendirdiler. Başörtüsünü ön plana çıkardılar. Bu durum İslamlaşmayı sosyal bir hareketten ziyade bireysel olarak gören **Selefi**¹³ hareketine ön ayak oldu.¹⁴

Türkiye

Türkiye ekonomik önlemlerle 2002'den itibaren sisteme sokulmaya başladı ve 2005'de sistemle bütünleşti. Bu dönemde özellikle özelleştirme yönüyle neler yaşandığını hepimiz biliyoruz. Türkiye'nin ekonomik anlamda sistemle bütünleşmesi, toplumun anti Amerikancı ve milliyetçi yapısını değiştirememişti. Bunun için Siyasal İslam projesi devreye sokuldu. Projenin amacı, Türk toplumunu kurucu iradenin laik, milliyetçi, tam bağımsızlık ilke ve prensipleri yerine İslam'ı referans alan bir sisteme sokmaktı. Bu proje kapsamında öncelikle, Atatürk kimliği ile bütünleşen laik sistem erozyona uğratıldı. Eğitim sistemi ile Cumhuriyetin tam bağımsızlık ve çağdaşlık ilkeleri değiştirilmeye çalışıldı, çalışılıyor. Bu bağlamda en büyük hedef Türk Silahlı Kuvvetleri idi. Balyoz, Ergenekon ve diğer davalarla neler yaşandığı bilinmektedir. 10 yıl sonra Türkiye ülke olarak kendisine ve halkına kurulan uluslararası kumpası anlamış gözüküyor.

İran

1979'da İran'da şeriat esaslarına dayalı bir din devleti kuruldu. Maalesef bu din devletinin dış politikasında da şeriat yerini aldı. Bu tutum, İsrail karşıtlığı ve kendi Şii mezhebinin diğer ülkelere yaygınlaştırılmasını hedefledi. İran hala bölgedeki Şii mezhebine mensup topluluklar ile bütünleşme siyasetine devam ediyor.

Irak

Irak'ta Saddam'ın otoriter liderliği altında laik eğilimli bir yönetim vardı. Amerikan karşıtı Arap Milliyetçiliği ordu gücü ile değişik etnik ve inanç gruplarını bir arada tutabiliyordu. Saddam, önce Batı tarafından cesaretlendirilerek 1991'de Kuveyt'e saldırtıldı. Amerikan ve İngiliz müdahalesi ile önemli tavizler vererek geri dönmek zorunda kaldı. Bu savaş sonrasında ABD, bölgeye yerleşecek alt yapıyı hazırlama olanağına kavuştu. Güneyde ve kuzeyde ilan edilen uçuşa yasak bölgelerle, Kürt etnik grubu ile Şii mezhep grubu Sünni mezhebi temsil eden Saddam'ın zulmünden korumaya alındı. IŞİD'in temelleri 2003'teki ABD'nin kontrolsüz ve acımasız güç kullandığı Irak'ı işgali sürecinde atıldı. İslam'a mal edilen 11 Eylül 2001 terör saldırısı sonrası ABD tarafından İslam dünyası büyük bir tehdit olarak gösterildi. Hatta yeni bir Haçlı Seferi gerekiyor açıklamaları yapıldı. Sonuçta bu olay, Finans Kapital Sistemin (Küresel Sermayenin) 2003'te ABD tarafından Irak'ın işgal edilerek Ortadoğu'yu kontrol altına almasına en büyük gerekçe oldu. ABD'nin Irak'ı işgali ise Ortadoğu'daki tüm etnik ve mezhepsel dengeleri yerle bir ederek yine İslam etiketli IŞİD'i yarattı. IŞİD'in Türkiye'de Suruç'ta ve Ankara'da yaptığı katliamlar Batı'da büyük ölçüde siyasi ve toplumsal bir etki yaratmadı. İslam'ın İslam'ı katletmesi olarak değerlendirmiş olsa gerek! Ama Paris katliamı başta Fransa olmak üzere farklı bir reaksiyon yarattı. Haçlı Seferi adı telaffuz edilmese de IŞİD'e karşı açıkça savaş ilan

¹³ **Selefiyye** mezhebi, akıl ve nakil ([Kur'an](#) ve [Sünnet](#)) konusunda mutlak nakle inanır, akli sahih nakle tabi görür. İman esasları ile ilgili konularda [Kur'an](#) ve [Sünnet](#)teki açıklamalar ile yetinip bunları aynen kabul eder.

¹⁴ Oliver Roy, Arap âlemindeki İslamlaşma İslam'ı siyasetten soyutladı. Vatan Gazetesi 16 Şubat 2011 s. 20

edildi. Böylece yeniden, intikam gibi son derece ilkel temelli bir davranış şekli olan kısır bir döngüye girilmiş oldu.

Türkiye ve Ortadoğu

92 yaşındaki modern Türkiye Cumhuriyeti, bu zamana kadar yarattığı kendine özgü değerler ve ulusal gücü ile tüm komşuları ve ikinci kuşak ülkeler için jeopolitik açıdan bir çekim merkezi haline gelmiştir. Buna AB üyesi Yunanistan, Rusya ve Ermenistan da dâhildir. Türkiye milli sınırları içinde güçlü kaldığı sürece, bütün ülkeler merkezle stratejik ortaklık kurmak veya birleşmek isteyecektir. Son beş yıldan bu yana devam eden bölgedeki jeopolitik kırılmalar, Türkiye'nin güney sınırlarında cereyan etmektedir. Türkiye'nin bütün karşıt ve rakiplerinin temel hedefi bu merkezin çekim alanını ortadan kaldırmaktır. O nedenle PKK üzerinden zayıflatılmaya çalışılan güney bölgesi Türkiye'den kopartılmaya veya bu bölgede daha cazip yeni bir merkez yaratılmaya çalışılmaktadır. Bu mümkün müdür? Kararlı olunmaz ise mümkündür, sadece, emperyalizmin Türkiye'den koparmaya çalıştığı bölgedeki Güneydoğu Anadolu Projesine bakmak yeter. Türkiye'de sulanabilir 8,5 milyon hektar arazinin yüzde 20'si, GAP Bölgesi'nde yer almaktadır. "GAP kapsamında 22 baraj ve 19 hidroelektrik santrali ile sulama şebekelerinin yapımı planlanmıştır. GAP'ın tamamlanmasıyla 1,8 milyon hektar alanın sulamaya açılması, yılda 27 milyar kilovat-saat hidroelektrik enerji üretimi ile ülke enerji ihtiyacının büyük bir bölümünün karşılanması öngörülmüştür. Tarım, sanayi, enerji, ulaştırma, eğitim, sağlık, kırsal ve kentsel altyapı yatırımları ile Bölge'nin ekonomik ve sosyal göstergelerinin ülke ortalamasına getirilmesi, Bölge halkının refah düzeyinin yükseltilmesi hedeflenmiştir. Buna ilave olarak Türkiye son beş yıldan bu yana yol, hava alanı, sosyal konut, hastane, okul, üniversite gibi en büyük yatırımlarını doğu ve güneydoğu Anadolu bölgelerine yapmıştır. Bölgede havaalanı olmayan il kalmamıştır. Urfa'dan Habur'a giden yolda seyahat ederseniz yol boyunca sulamaya açılan mümbit ovaları takip ederek Nusaybin'de yeni Mezopotamya'nın bereketine ulaşabilirsiniz.

IŞİD'in Stratejik Misyonu

Irak'ın İran'la işbirliği içinde Basra Körfezi'nin 100 yıllık jeopolitiğini değiştirme korkusu IŞİD'i ortaya çıkardı. Gelişmelere IŞİD'in Şii ve Kürt karşıtı bir devlet kurma amacı yönüyle bakıldığında, buna Saddam'ın ruhu hortladı demek de pekâlâ mümkün. Bu bağlamda IŞİD projesinin arkasında ulusal çıkarları İran'la çatışan bütün ülkelerin olduğu söylenebilir. Türk Dışişleri Bakanının, IŞİD'in uzun yıllara dayalı bir baskı politikasının ürünü olduğunu söylemesi de Irak coğrafyasında ABD'nin açtığı derin sosyolojik yaranın irin toplaması olarak değerlendirilebilir. IŞİD'in yaratılmasında Irak hükümetlerinin mevcut sosyo-kültürel, dini ve mezhepsel yapıyı yeterince ve samimi bir şekilde kucaklayamamasının da büyük bir etkisi olduğu savları bölgede İran, Rusya ve Çin üzerinden yapılan stratejik hesapları yok saymak anlamına gelecektir. Ancak, Şii çoğunluklu Irak hükümetlerinin kanaatimce en büyük hatası Saddam yanlısı Sünni toplulukları dışlamak oldu. Aslında bu gruptan ülke savunması ve yeni askeri güç oluşturma çabalarında istifade edilebilirdi. Ve bugün Irak hükümetinin IŞİD karşısındaki askeri zayıflığı yaşanmayabilir ve askeri gücünü artırmak için Şii dini liderlerin çağrısına gerek kalmayabilirdi. ABD'nin yüksek çıkarları açısından bakıldığında IŞİD adlı bir devletin Suriye-Irak ortak coğrafyasındaki varlığı hâlihazır duruma uygun ve gereklidir. Ancak demokrasi nidalarıyla başlatılan Arap Baharından sonra Ortadoğu'da radikal bir din devletine izin vermek sadece ABD'nin değil, Batı'nın sahip olduğu tüm insani ve hukuki değerleri yok sayması anlamına gelecektir. O nedenle kanaatimce IŞİD veya İD (İslam Devleti) adlı devletin varlığını sürdürmesi, bölgedeki petrol ve enerji

şirketlerinin proje ve çıkarlarıyla uyumlu olmasına ve radikal toplumsal uygulamalarına son vermesine bağlıdır.

İsrail'e Tavsiyeler

İsrail'in büyük mücadelelerden sonra Ortadoğu coğrafyasında kurulmuş ilk ve tek Yahudi devleti olmanın kıymetini bilmesi gerekir. Kuruluşundan bu yana olabildiğince genişlemiş ve oldukça güvenli bir coğrafya sahip olmuş durumdadır. İsrail'in milli hedeflerinin bu coğrafyanın çok daha ötesinde olduğu bilinmektedir. Ortadoğu'daki tek nükleer güçtür. Din devleti olmasına rağmen, laik ve demokratik bir rejime sahiptir. Bilim, modern tarım, silah ve diğer teknolojilerde ileri düzeydedir. Daha birçok şey söylenebilir. Ancak öncelikle söylenmesi gereken Türkiye-İsrail ilişkilerinin mutlaka düzeltilmesi gerekir. İsrail, vaat edilmiş topraklar hayallerini ve iç politik nedenlerle sürekli gündemde tuttuğu güvenlik paranoyasını bir kenara bırakmalıdır. Artık bölge ülkelerini kucaklayıcı ve daha barışçı bir politika izlemeye başlamalıdır. Tanrının İsraililere vaat ettiği topraklar 2009 yılında Akdeniz'de ortaya çıkmıştır. Başka yerlerde tehlikeli maceralar aramaya gerek yoktur. Denizdeki zengin petrol ve doğal gaz yataklarının 2016'dan itibaren işletilmesine başlanacaktır.¹⁵ Bu kaynaklar bölge barışı için yeni bir değerler dizisi yaratabilir. Bu projenin güvenli ve ekonomik bir şekilde hayata geçirilmesindeki en önemli aktör Türkiye'dir. Bu nedenle bu tarihten önce bölgede ve komşuları ile mutlaka bir barış ve işbirliği ortamı yaratılmalıdır.

Değerlendirme ve Sonuçlar

A. Irak, Suriye ve Libya'daki terör grupları ortak bir strateji ile işlevsiz hale getirilmelidir. Daha sonra yine ortak bir plan ve strateji ile sömürü yerine barış, işbirliği, kalkınma ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi için projeler uygulamaya konulmalıdır. Bu yapılmazsa terör her kalıpta tekrar hortlayacaktır. Özetle Finans Kapital Sistemin geri kalmış ve terör üreten coğrafyalarda yeni bir politikaya geçiş yapması zorunludur. Türkiye'nin ve Türk Ordusunun birinci öncelikli hedefi içerde ve dışarıda PKK'yı saf dışı bırakmaktır. Güvenlik açısından acil bir durum ortaya çıkmadıkça Suriye'ye bir askeri müdahale düşünülmemelidir.

B. Barzani, 2009 sonrası Irak'ta ve bölgede bir türlü istikrar sağlanamaması nedeniyle bölgede güvenli bir şekilde varlığını sürdürmenin Türkiye'nin yardım ve himayesi olmadan gerçekleşmeyeceğini anlamıştır.

C. Türkiye Barzani yaklaşması, İran, Irak, Katar ve diğer Körfez ülkeleri için yeni ve güvenilir bir kapı açabilir. Kürt koridoru yerine Türk koridoru devreye girebilir. Böyle bir proje, Suriye üzerinden planlanan tüm projeleri rafa kaldırabilir. Anılan projeye, İran ve Irak başta olmak üzere tüm Arap ülkeleri de davet edilmelidir. Çünkü Suriye sorunu çözülsün bile siyasi istikrarın sağlanması çok uzun yıllar alacaktır. Libya'nın hali meydandadır.

D. Gerek ekonomik olması gerekse güvenlik yönüyle en iyi enerji nakil güzergâhı Türkiye'dir. Bu proje İsrail gazının nakli projesi ile de bütünleştirilebilir.

E. Ortadoğu'da şu anda enerji odaklı iki temel güç boşluğu vardır. Birincisi doğu Akdeniz'deki enerji güvenliği, ikincisi Basra Körfezi'ndeki İran tehdididir. Bu sahnedeki temel aktörler, bölgedeki taşeron kuvvetler ile mevcut denge durumunu korumaya çalışmaktadırlar. IŞİD ve onunla ilgili gelişmeler ana olarak

¹⁵ Israel's Water Challenge, Stratfor Analysis 25 December 2013

bununla ilgilidir. Ancak bütün bu gelişmeler geçicidir ve sanaldır. Gerçek ve kalıcı bir denge, ancak ya kapsamlı bir barış ya da kapsamlı bir savaşla sağlanabilir. ABD ve Batı gerçek güç dengesinin ve barışın İran'la yapılacak kapsamlı ve dengeli bir anlaşmaya bağlı olduğunu unutmamalıdır. ABD yönetimleri küresel petrol ve silah endüstrisinin etki alanından çıkarak Ortadoğu'da taşeron askeri güçlere muhtaç olmadan barışı sağlayabilir.

F.Bugün Ortadoğu'nun Akdeniz bölgesinde yaşanan olaylar, önümüzdeki en az yüz yıllık bir projenin hedef ve stratejilerinden ibarettir. Mücadele, Kıbrıs, hatta Girit ve Doğu Akdeniz'in siyasi coğrafyasının yeniden belirlenmesi üzerinde yapılmaktadır. Bu bağlamda bölgenin hegemonyan güçleri ABD ve Rusya aslında bu mücadelenin baş aktörleridir. Son siyasi ve ekonomik gelişmeler Kıbrıs'ı yeniden bölgenin en stratejik coğrafyası haline getirmiştir.

G.Arap ülkelerinde kim iktidara gelirse gelsin gerçek anlamda ekonomik ve siyasi bağımsızlığa sahip olunmadıkça, aynı ülkelerdeki baskıcı rejimler, ABD ve Batı ile işbirliği içinde süreceklerdir. Robert Fisk bu sonucu çarpıcı bir şekilde şöyle dile getirmektedir. **...Ve polis vahşeti, işkence tezgâhları işlemeye devam edecek. Diktatörlerle iyi ilişkilerimizi sürdüreceğiz. Ordularını silahlandırıp İsrail'le barış yapmaya çalışmalarını söyleyeceğiz. Ve onlar da ne söylersek yapacaklar...**¹⁶

H.Ortadoğu'da dört yıl önce başlayan halk hareketleri sonucunda insan hakları ve özgürlükleri konusunda halklar hiç şüphesiz bazı yeni hak ve kazanımlar elde edeceklerdir. Bu hak ve kazanımlar, neo-liberal ve baskıcı politikaların esas iskeletini, işlevini bozmayacak derecede olacaktır. ABD'nin de desteklediği insan hak ve özgürlüklerinin sınırı, ABD ulusal çıkarları ile sınırlıdır. Bahse konu ülkelerde ABD ve Batı çıkarlarını tehdit edebilecek yeni siyasi ve ekonomik yapılanmalara izin verilmesi söz konusu olmayacaktır. Özetle sınırlar, yönetim sistemleri ve sosyal yapılar değişse bile Finans Kapital Sitemin hâkimiyeti devam edecektir. Bağımsız ve bağlantısız her siyasi girişim için sanal bir çatışma nedeni bulunacak ve sistem sürdürülecektir.

I.Ortadoğu'da çözüm, uzun vadeli de olsa bölgede Türkiye benzeri Laik demokrasilerin kurulmasından geçiyor. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Eylül 2011'de Mısır'ı ziyaretinde Laikliği Müslüman dünyasına tavsiye etmiştir. Batının, sürekli ve kalıcı bir enerji güvenliği, askeri harcamaların azaltılmasını ve refahın artırılması bağlamında böyle bir düzene destek vermesi beklenmelidir. Böyle bir projenin kabul görmesi, Finans Kapital Sistemin yüksek kar paylarını, güvenli ve sürdürülebilir daha az kar paylarına tercih etmesi ile mümkün olabilir. Bu bağlamda böyle bir proje dünya projesi olmak zorundadır ve bu nedenle BM çatısı altında oluşturulmalı, hedef ve stratejileri ilan edilmelidir. İşe mevcut krallık ve emirliklerin siyasi yapılarındaki değişikliklere, demokrasinin başlangıç adımı olan seçimlerle başlanabilir. Acılı da olsa Irak'ta göreceli bir demokrasi ve Laik bir siyasi yapı sağlanmıştır. Batı, Laik düzenin Ortadoğu'da ne kadar hayati önemi olduğunu anlamış olsa gerektir. Bu süreçte Türkiye, dünyadaki tek Laik ve Müslüman bir demokrasi olarak bütün ülkelere rehberlik ve liderlik yapabilir.

J.Batı, 19. Yüzyılın başlarından itibaren bölgedeki aşiret ve kabileleri kendi çıkarları paralelinde monarşi yapılı devletlere dönüştürmüştür. Ancak toplumsal yapı değişmeden yine aşiret ve kabile içinde devam etmiştir. Batı, Ortadoğu'nun kendi köklerinin temeli olan Greko-Romen kültürü ve medeniyetinin esas esin

¹⁶ Robert Fisk, The Independent, 17 Ocak 2011, Kaynak: Dünya Gündemi 30 Ocak-6 Şubat 2011 s. 9

ve bilgi kaynağı olduğunu hiçbir zaman fark etmemiştir. Veya fark etmek istememiştir. 7. Asırda kurulan Emevi Arap Devleti ile birlikte Hilafetin saltanat halini alması ve mezhepsel radikalleşme, Ortadoğu'daki aşiret ve kabile yapısına, istismara çok açık yeni ve tehlikeli bir boyut eklemiştir. Bu değişim kendi içinde daha da bölünerek bugünkü içinden çıkılmaz hale gelmiştir. Mezhepsel farklılıklar Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da hem Batılı güçler, hem de bölgede birbirine düşman haline getirilen monarşiler tarafından acımasızca kullanılmaktadır. Yeniçağla birlikte Avrupa'nın Ortadoğu'ya bakışı ve yaklaşımı sadece farklı din temelinde olumsuz ve çatışma kültürü çerçevesinde gerçekleşmiştir. Aksine devam eden süreçteki materyalist politikalar ile kadim Ortadoğu medeniyetini yok etmeye çalışmıştır. Bunu yaparken kendi kültürel köklerini yok ettiğinin farkında olamamıştır. Amerikalılar, Bağdat müzesini yağmalarken bu kadim kültürle akraba olduklarını fiilen reddettiklerini göstermişlerdir. Bugün sadece Suriye'de 600 farklı kültür bulunmaktadır. Bölgedeki Pagan kültürü de dâhil bunların büyük çoğunluğu Avrupa kültür ve medeniyetinin harcında yer almıştır. Petrole ihtiyaç kalmadığı bir dönem mutlaka gelecektir. O zaman belki sömürgecilik üzerine kurdukları ve Batı medeniyeti adını verdikleri gelişmenin Ortadoğu için bir hiç olduğunu anlayacaklardır.

Nisan 2016